

Els jueus catalans i el seu llegat

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

Quan Carles Rahola, l'any 1920, va escriure un llibre pioner sobre el tema que ens ocupa, el va titular *Els jueus a Catalunya*. Mig segle més tard, el palafrugellenc Lluís Marcó en va escriure un altre amb el mateix títol: *Los judíos en Cataluña*. Els autors del volum que comentem han invertit els termes i el canvi és molt revelador: ja no es tracta de veure l'estada dels hebreus com un fet episòdic de la història de Catalunya, sinó de fer entendre que la Catalunya jueva va tenir un pes específic considerable en la trajectòria del país i és, com diuen els autors, «una part indissociable de la nostra pròpia gènesi nacional i cultural».

Hi ha una altra diferència fonamental amb els altres tractats, que s'acabaven amb les referències a l'expulsió i a l'exili. Aquí, en canvi, aquests fets són evocats a la meitat del llibre i la resta es

dedica a demostrar que la petjada dels jueus va ser molt fonda i que la seva influència va anar més enllà de la seva presència física. Partint d'una frase de Jafudà Bonsenyor (s. XIII) inscrita en el frontispici del llibre, aquest es divideix en dues parts, redactades per autors diferents. A la primera, «Ço que ha perdut», Sílvia Planas repassa, a la llum de les últimes descobertes i de documentació poc divulgada fins ara, la ja sabuda història externa de les comunitats jueves catalanes entre els segles V i XV: aljames, calls, sinagogues, oficis, vida quotidiana, períodes de coexistència i hores de persecució. A la segona part, «Ço que li és romast», Manuel Forcano estudia la cultura hebraicocatalana durant el mateix període. Parla de rabins, filòsofs, científics, cabalistes, poetes i escriptors que, enmig dels entrebancs d'una vida atzarosa i plena de calami-

**SILVIA PLANAS
I MANUEL FORCANO**

Història de la Catalunya jueva

Àmbit Serveis Editorials i Ajuntament de Girona.
Barcelona, 2010. 234 pàgines.

tats de tot ordre, van ser capaços de bastir un edifici intel·lectual que ha perdurat com un llegat inestimable, malgrat l'ominós silenci que va maldar per colgar-lo des del moment de l'expulsió i al llarg dels cinc segles següents.

L'obra està il·lustrada profusament amb molt bones fotografies de Josep M. Oliveras i d'altres fonts. Les imatges són generalment oportunes i ben adequades al text, potser amb alguns excessos (la doble pàgina del pont de Besalú) i també algunes mancances (no n'hi ha cap del conjunt de làpides funeràries de Girona, que els autors consideren «la col·lecció més important de l'Europa occidental»). Si algú, enlluernat per les fotografies, creu que es troba davant d'un dels clàssics i buits «llibres regal» (el format i les dimensions també hi fan pensar), s'equivocarà de mig a mig: aquest és un llibre molt dens de contingut, tot i que no ho sembla per la fluïdesa i la transparència de l'estil. En això es fa palesa alhora l'erudició i la sensibilitat dels autors, que, sense renunciar al rigor científic, han sabut articular un relat suggestiu i atractiu per als lectors profans. Llàstima que no hagin inclòs en la bibliografia l'obra de Carles Rahola, potser limitada pel que fa a dades històriques però remarcable per la seva condició de capdavantera i per la seva alta categoria moral.

novetats GERARD BAGUÉ

XAVIER CORTADELLAS

La terra blanca

Columna Ed.
Barcelona, 2010.
198 pàgines.

L'escriptor de la Bisbal (1956) i director de la *Revista de Girona* es mostra dur i sense compassió en aquesta novel·la que té com a epicentre el mas Cort, situat en un dels racons més apartats del massís de les Gavarres. Malgrat l'isolament, no hi ha cap secret que no deixi rastre.

FERRAN SOLDEVILA I ROSA LEVERONI

Cartes d'amor i d'exili

Viena Edicions.
Barcelona, 2010.
321 pàgines.

«A veure si puc arrencar-me aquest amor que m'obsessiona i que és la meua vida i la meua mort», escriu Leveroni a Soldevila en aquest epistolari que revela la relació secreta que mantenia l'historiador, casat, amb la que fou la seva alumna. Abraham Mohino i Enric Pujol en són els curadors.